

TOMRUMMETS POTENTIAL

Stockholm konst, 2020

Av Åsa Cederqvist

Ett möte med Stina Ekmans skulptur *Bergskatedral*

I mina verk undersöker jag lekens potential och hur man kan arbeta med osäkra tillstånd: just nu ett raserande och uppbyggande, infrastrukturer för städer och platser för många människor. Allra mest är jag intresserad av hur mänsklighetens avfall och smuts (både materiellt och mentalt) utgör den grund som vi slutligen står på. Nyfiken på arkeologiska och antropologiska utgrävningar undrar jag hur människan påverkas av förändringar i rummet. Jag ser våra landskap och landmassor som kroppar, eller snarare som vår gemensamma, lånade kropp. "Jorden vi ärvde och lunden den gröna" eller "Av jord är du kommen, jord skall du åter varda". Vad betyder omsorg, tillit, lyhördhet och sårbarhet i våra relationer och hur erhåller vi ny kunskap? Vad blir konsekvenserna av nedskärningar i t.ex. omsorg, privatiseringen av skolor och värd företag och vad gör en pandemi med förståelsen av klassamhälle, rasism och ojämlikhet? Vad gör detta alltmer digitaliserade och virtuella samhälle med oss? Hur kommer människan att utvecklas när vi håller alltmer fysiskt avstånd till varandra? I ljuset av dessa tankar blev mitt möte med Stina Ekmans skulptur *Bergskatedral* i Vinterviken en extra stark upplevelse.

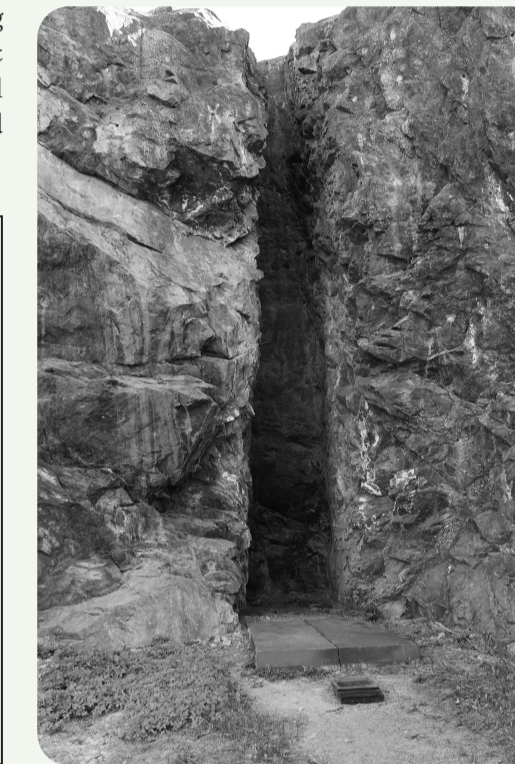
Jag vill omhänderta *Bergskatedral*s budskap. För mig handlar det om omsorg om ett språk som fungerar i mellanrummen och omsorg om ett stortslaget konstverk. Lämpligt nog sammanfaller mitt uppdrag med en behövlig upprustning av Vinterviken i stort och med konserveringsarbetet av bergväggen med Stina Ekmans skulptur. Jag fick därmed följa restaureringsarbetet och studera hur samtida berg- och sprängningshanterare genom sitt arbete visar sin omsorg om berget och verket. Jag valde att arbeta

med *Bergskatedral* med hjälp av min intuition – en metod som ofta osynliggörs och ibland förlöjligas. För mig står dock intuitionen för en samlad kunskap, där både intellekt och känsla kan samverka. Stina Ekman har skapat ett hålrum som förmedlar känslan av sorg över de som saknas. Ett hålrum som kan ses som en sknad människa eller som fantomsmartra efter en kapad kroppsdal. Hålrummet är också en inverterad skulptural kropp som gör att all luft utanför blir till del av Ekmans verk.

Ett omsorgsarbete

RAPPORT FRÅN EN PROCESS

Jag fick i uppdrag av Stockholm konst att aktivera eller skapa en konstnärlig kommentar till ett valfritt verk som ägs av Stockholms stad. Efter att jag noterat att endast en bråkdel av verken hade en kvinna som upphovsperson föll mitt val på *Bergskatedral* av Stina Ekman, ett verk som drabbade mig omedelbart med sin sublima kraft.

BERGSKATEDRAL, JULI 2019

Bergskatedral AV STINA EKMAN

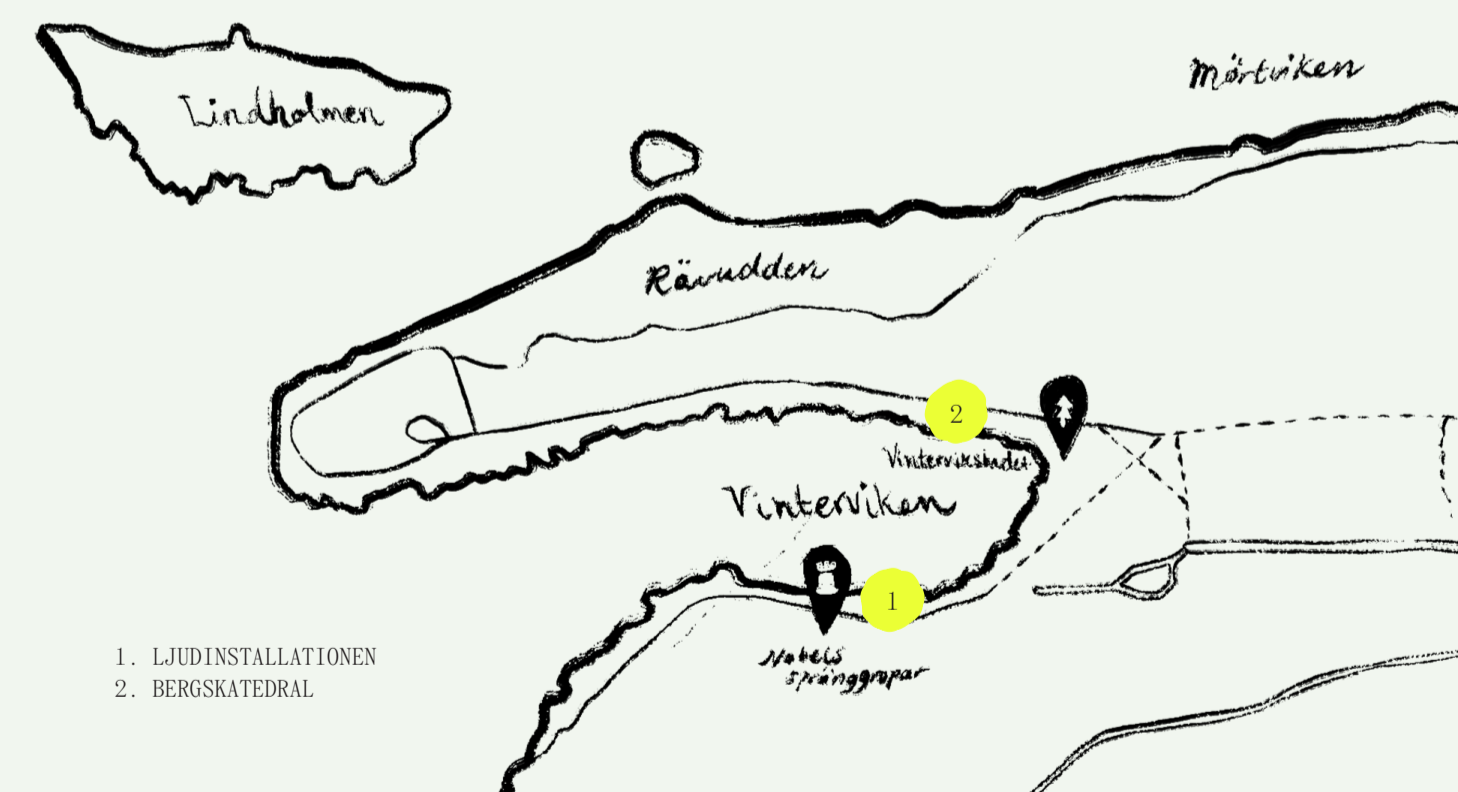
MATERIAL: GRANIT, DIABAS, BELYSNING

Konstverket, invigt 1998, är ett minnesmärke över förolyckade arbetare vid Nobels dynamitfabrik i Vinterviken. För att hedra arbetarna har Stina Ekman skapat en skulptur i form av ett tomrum, som det tomrum en person lämnar efter sig vid försvinnande eller dödsfall.

Jag närmade mig Stina Ekmans verk på olika sätt och från olika perspektiv, både rent fysiskt och idémässigt. Jag återsåg verket i olika vyer och vid olika tider på dygnet. Jag promenerade längs vikens båda sidor, jag studerade områdets historia och talade med dem jag mötte. Hur kunde en vinterkall dag för 200 år sedan se ut i denna vik, då utan bebyggelse? Hur kändes en sommar-dag under tidigt 1900-tal, när luften var tjock av svart rök från både båttrafik och de fabriker som låg utspridda i området? Hur påverkades samhället av missväxterna? Vilken betydelse hade industrisamhällets framfart och den växande gruvinindustrin för människor och stadsbild? Tänk hur allt detta utgjorde en bakgrund för arbetar- och nykterhetsrörelsen, för kvinnorrätts-aktivismen och sociala förändringar!

Jag spinner vidare i tankarna på tomrummet och tolkar detta verk som ett djupt sår i vår gemensamma kropp. Som ett minne av ett trauma. Som ett monument över de som blir utsatta i svåra arbets- och livsförhållanden. Mitt konstverk handlar om människor som i alla tider har tvingats att ge sig in i hälsovådliga arbetsmiljöer, om oöverbordade arbetsmetoder och om otänkbara scenarier. Även idag, precis som för 200 år sedan, finns det människor som förväntas rycka in och göra det som ingen annan gör. Det är kanske en del av människans framsteg och kunskapsbyggande? Jag vill lyfta fram dem som genom sitt arbete tvingas in i osäkra situationer och att ge dem en plats i historieskrivningen. Jag mejlar med Stina Ekman som svarar mig så här:

Skisser har jag nog många, men det avgörande är att jag jobbade med någon slags torn/spira och att jag vände ut-och-in på den och skapade ett tomrum. Tomrummet som de döda lämnar efter sig. Det är ju ett minnesmärke över förolyckade arbetare vid Nobels anläggningar i Vinterviken. Botten på "rummet" förhåller sig till min kropp via gyllene snittet. Det är ca 12 m högt och springan däruppe är 60 cm bred, vilket just då var det smalaste de kunde spränga bort kontrollerat. Ungefär vid den tiden låt jag tillverka en bronslöcka och den ljuder med ett rent F, även om själva anslagstonen är skrämlig och ful.

Om konstnärerna

Åsa Cederqvist (f. 1975), arbetar interdisciplinärt med skulptur, film, ljud, performance och fotografi i rumsliga installationer och virtuella medier, i en lek med ständigt föränderliga gränsdragningar mellan objekt och subjekt. Lektor på Textilprogrammet på Konstfack 2010-2020 och innan dess reklamfilmsregissör och musiker. Har ställt ut på bl.a. Biennalen Momentum 10, Norge, Künstlerhaus Bethanien i Berlin, Kunsthaus Hamburg, Bonniers Konsthall, Welterting Gallery i Stockholm, Sala de Arte Público Siqueiros i Mexico City. Aktuell som residentskonstnär på Färgfabriken Open Studio och med utsmickningsuppdrag för offentliga miljöer.

Stina Ekman, (f. 1950), är skulptör och var professor vid Konsthögskolan i Umeå 1987-91 och vid Kungl. Konsthögskolan i Stockholm 1992-96. Installationen *Gitter* på Moderna Museet 1985, där hon fyllde ett rum med abstrakta, kubformade miniskulpturer i olika material, blev hennes konstnärliga genombrott. Under 1980-talet fortsatte Ekman att experimentera med skulpturens möjligheter och gick vid decenniets slut upp i större format. Hon har arbetat med olika material, som granit, brons, trä, tyg och keramik. Stina Ekman har skapat en rad offentliga gestaltningar, bland annat *Tidpunkter* i Västerås och *Bergskatedral* i Vinterviken i Stockholm.

Den omedelbara känsla som *Bergskatedral* förmedlar fortsätter att genljuda inom mig. Jag vill arbeta i tomrummet och binda samman det immateriella och det fysiska, blanda människornas livsförhållanden då och nu och återskapa ljuden av olika tider. Bergen, dalgingen i marken, själva viken finns kvar här till synes stadiga och oberörda. Vad kan de säga oss om det som ägt rum, här och i samhället i stort? Vad uppstår i tomrummet när en människa försvinner eller när en plats ändrar sin form? Stina Ekmans skulptur påminner mig om samhällets fattigaste och har fått mig att tänka på osynlighörandet av kvinnor i olika tider. Industrialismen erbjöd förvisso en knuff i riktning mot kvinnans jämställdhet, men den skapade samtidigt nya former av ojämlikhet som fortfarande existerar. Så kallade "kvinnoyrken" och lägre löner för kvinnor än för män för samma arbete är även idag ett sorgligt faktum. Vid slutet av 1800-talet hade kvinnor ingen egen talan trots att de, precis som män, självklart bidrog till samhällsutvecklingen. Jag vill skapa ett eko av det som varken sägs eller hörs, av det som inte går att ta på, men som fortfarande finns mitt ibland oss.

Ljudverket är en fri association kring hur arbetet i den experimentella dynamitfabriken kunde låta och vilka andra ljud som kunde höras i trakten. Luften var tjock av rök både från de omkringliggande industrierna och från alla de ångbåtar som trafikerade området. Järnvägen, som gick längs den så kallade Djävulslundens längs Vintervikens södra udde, gisslade, Sprängningarna dånade. Stenar föll ner från bergväggar. Hästar, som drog vagnar, pustade och frustade. På avstånd kanske vi kunde höra en roddarmadam eller tväterska sjunga en sång.

Ett ljudverk

apparater, mumlade röster bakom skyddsmasker och visir och respiratorer som "andas". Det är en vardag som de flesta av oss har svårt att föreställa sig och som ändå pågår till följd av den rådande covid-19-pandemin. Den förr så osynliga kampen ges nu gestalt inom alla fler områden. I can't breathe hörs hela vägen ifrån demonstrationer i USA. Signalerna varnar, klockorna slår. Istället för bilder är det här ljud som berättar. Det tomrum som uppstår kan fyllas med arbete och en spirande kraft i en ny riktning. Vi möts i tomrummets potential.

FABRIKSOMRÅDET NITRO NOBEL, 1960-TAL

HUS FÖR DYNAMITINPACKNING, ETT ARBETE SOM UTFÖRDES AV KVINNOR, SLUTET AV 1800-TALET

NITROGLYCERINFABRIKEN, OLIKA BYGGNADER I VIKEN, ÅRTAL OKÄNT

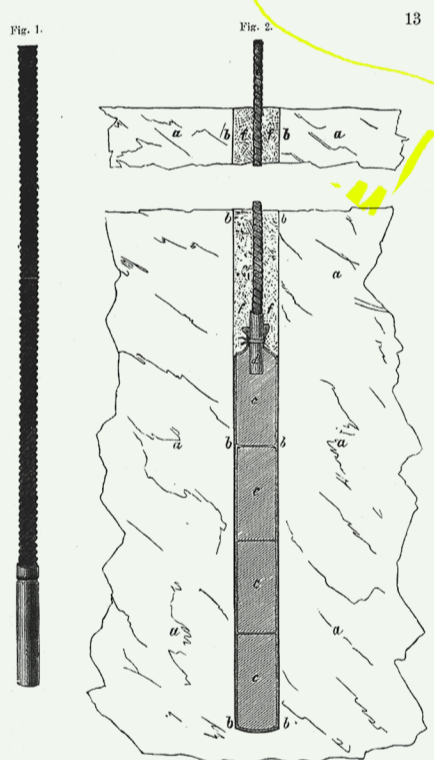

ILLUSTRATION I FOLDER OM DYNAMIT, NITROGLYCERIN AKTIEBOLAG, 1879

ARBETARE VID RÄLSTRANSPORT OCH PRESSHÖODOR LÄNGS DEN S.K. DJÄVULSIDDEN, 1914
Palissaderna mellan varje presshus byggdes för att undvika att fler människor än de som befann sig i det exploderande huset omkring eller att de kringliggande arbetsplatserna skadades vid en eventuell explosion.

Lyssna på verket i din egen mobil

iOS ANDROID

KOLOFON

PUBLIKATION
ANSVARIG UTGIVARE: Åsa Cederqvist
TEXT: Joanna Persman
TEXTREDIGERING: Margaretha Schön
KORREKTUR: Åsa Cederqvist
FOTO: Pärvi Ervikvist
STADSMUSEETS DIGITALA ARKIV: Lina Forsgren
GRAFISK FORM: Billes Tryckeri
TRYCK: Billes Tryckeri

VERKET
TOMRUMMETS POTENTIAL av Åsa Cederqvist
En konstnärlig aktivering av Stina Ekmans skulptur *Bergskatedral* 12-13 september 2020, Vinterviken

KONSTNÄR
(ljudverk, teckning, fotografi och text): Åsa Cederqvist
LJUDPRODUCENT OCH LJUDMIX: Martin Mightto
KONSTPROJEKTLÄDARE: Pärvi Ervikvist
BESTÄLLARE: Stockholm konst

TACK TILL
Stina Ekman, Ateljéföreningen Vinterviken, Svenska visarkiv - Musikverket, Åsta Berg & Bygg AB, Berit Dahlén, Stadsmuseet, Stockholmskällan, Tempus Fugit.

Stockholm konst **Stockholms stad**

© 2020 STOCKHOLM KONST, KONSTNÄR, FÖRFATTARE, FORMGIVARE, FOTOGRAFER

TOMRUMMETS POTENTIAL
12-13 SEPT. 2020
Vinterviken

WWW.ASACEDERQVIST.COM